

habet charitatem, nãret spiritum Dei : ergo qui habet charitatem, in Deo manet, et Deus in eo. Major patet, quia ubi est spiritus Dei, ibi est ipse Deus; ubi autem est Deus, ibi ipsum subjectum, sive locum in quo est, sibi unit, et quasi immensitate sua essentia incorporat et absorbet, ut magis subjectum sive locus sit in Deo, quam Deus in subjecto vel loco. Qui ergo in se spiritum Dei experitur, puta charitatem, hic sentit Dei presentiam et munificentiam, Deum scilicet esse in se, et se in Deo, utpote qui donum sibi conferat et imaginem perfectissimam in se exprimat, juxta illud : « Qui adheret Domino, unus spiritus est, » 1 Cor. XII.

14. ET NOS VIDIMUS ET TESTIFICAMUR, QUONIAM PATER MISIT FILIUM SALVATOREM MUNDI. — Pertinet hæc ad vers. 9, ubi ait Deum charitatem suam in nos ostendisse mittendo Filium; hic idipsum probat et confirmat testimonio suo et Apostolorum : hi enim fuerunt testes oculati et auri, qui viderunt, audierunt et conversati sunt cum Christo incarnato, uti dixit initio Epistolæ. Christi incarnationem repetit et inculcat S. Joannes, tum quia illo ævo erat nova et paradoxa, ideoque hæretici plures eam negabant; tum quia ipsa est basis et fundamentum charitatis, ut dixit vers. 9. Ad charitatem enim omnia hæc pertinent, adeoque S. Joannes non aliud quam tam spirat. Quem enim non accendat ad Deum redamandum amor Dei, quo Filium suum dedit nobis? Quomodo amor non ametur? Quis non diligit Jesum? Jesus enim est omne bonum nostrum. Jesus enim hebr. idem est quod græcè σωτήρ, latine salvator, juxta illud Osæ, XIII, 4 : « Ego Dominus Deus tuus, et salvator non est præter me; » et Psalm. LXVII, vers. 2 : « Deus noster Deus salvos facienti. »

Alludit ad illud Evangelii, cap. III, vers. 17 : « Non enim misit Deus Filium suum in mundum, ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum. » Unde S. Bernardus, De Amore Dei, VIII : « Ipse (Christus), ait, est amor noster, quo ad te pertingimus, quo te amplectimur : alioquin o incomprehensibilis majestas, comprehensibilis esse videris animæ te amanti. Licet enim nullus sensus cujuslibet animæ vel spiritus te comprehendat, tamen totum te quantus es comprehendit amor amanti, qui totum te amat quantus es, si tamen est totitas, ubi non est particularitas : si quantitas, ubi non est tantitas : si est comprehensibilitas, ubi hæc omnia non sunt. »

15. QUI SQUIS CONFESSUS FUERIT QUONIAM JESUS EST FILIUS DEI, DEUS IN EO MANET, ET IPSE IN DEO. — Commendat divinitatem Christi, quia eam tunc impugnabant Ebion, Cerinthus et alii plures. Hæc est quasi conclusio elicitæ ex vers. præced., g. d. Christus est salvator mundi; quisquis ergo in eum crediderit, ejusque fidem constanter professus fuerit, Deus in eo manet, et ipse in Deo. Manet, inquam, per veram vivamque fidem et confessionem quæ charitatem includit, quæque per di-

lectionem operatur. Sic Paulus ait « Christum per fidem habitare in cordibus nostris, » Ephes. cap. XII, vers. 17; solet enim Scriptura fidei tribuere salutem, gratiam, amicitiam, etc., non soli, sed tanquam radice, quæ totam charitatis et virtutum arborem producit, sustentat et complectitur, uti alias sæpe ostendi. Unde S. Augustinus : « Qui confessus fuerit, inquit, non verbo, sed facto, non lingua, sed vita; nam multi confitentur verbis, sed factis negant. » Fidelis enim fidem suam probare et ostendere debet factis et bonis operibus, quæ dicat et præcipit fides; alioqui fides inanis est, otiosa et mortua, ut ait S. Jacobus, cap. II, vers. 18. Unde S. Hieronymus in illud Isaie XXXI, 1 : « Mirus et antemurale ponetur in ea. Murus, inquit, honorum operum, et antemurale fidei; non enim sufficit antemurale habere fidei, nisi ipsa fides bonis operibus confirmetur. »

16. ET NOS COGNOVIMUS ET CREDIDIMUS CHARITATI, QUAM HABET DEUS IN NOBIS. — Hisce verbis S. Joannes confirmat et inculcat quod dixit duobus versibus præcedentibus : totus enim est in eo ut asserat et inculcat charitatem Dei, quam exhibuit nobis mittendo et dando Christum, ob causas quas dixi vers. 14 : « Nos vidimus et testificamur, quoniam Pater misit Filium suum salvatorem mundi; » hoc idem hic aliis verbis repetit, dicendo : « Et nos cognovimus et credidimus charitati quam habet Deus in nobis, » g. d. Nos vidimus et testificamur Christum incarnatum, qui est charitas Dei; quia eum per experientiam et conversationem vere talem cognovimus, ac per fidem in eum credidimus. « Credidimus ergo charitatem quam habet Deus in nobis, » id est, in nos, erga nos; quia credidimus Deum ex immensa erga nos charitate dedisse nobis Christum Salvatorem. Unde Syrus clare vertit, et nos credidimus, et scimus quam charitatem habeat Deus erga nos : Deus enim est charitas. Et S. Augustinus, Et nos cognovimus et credidimus, quia dilectionem habet Deus nobiscum.

Alli sic exponunt, g. d. Sicut vera et certa sunt quæ dixi et docui de Christo, vers. 14; sic pariter vera et certa sunt, quæ doceo de charitate; vidi Christum a Deo datum, credo pariter quod ex mera charitate eum dederit.

Nota : S. Joannes it reditque in orbem; a Deo enim salit ad Christum, a Christo ad charitatem, a charitate ad dilectionem proximorum, a charitate et dilectione redit ad Deum, inde ad Christum, etc.; omnia enim hæc eo refert, « ut diligamus alterutrum, » ut dixi vers. 11. Hic enim est ejus discursus; Deus immensa charitate nos, id est, omnes homines dilexit, dando pro eorum salute Christum Filium suum. Ergo par est ut ejus charitatem omnitem, eique in amore respondeamus, ut scilicet ejus amore amemus proximis, eisque beneficiamus, cum Deo ipsi benefacere non possimus.

Nota : Significantius dicit « credidimus chari-

tati, » quem « credidimus charitatem, » ut habent Græca, ut significet nos non tantum fide, sed et spe ac charitate coherere charitati Dei, g. d. Nos non tantum cognovimus et fide credidimus incarnationis mysterium, in quo eximia Dei in nos charitas elucet, imo nimia, ut ait Paulus, Ephes. II, 4; sed etiam totos nos credidimus et commisimus charitati divinæ; omnem nostram fidem, spem et amorem in eam dedimus; omnem nostram affectum in eam transfudimus, per omnia secure in ea conquiescimus, certi quod illa neminem suorum fallat; toti ab ea pendemus, ut ab ea quaquaversum moveamur et dirigamur ad omne bonum, et ad vitam æternam, dicentes cum Psalme : « Quid enim mihi est in celo, et a te quid volui super terram, Deus cordis mei et pars mea, Deus, in æternum? » Psalm. LXXIII, vers. 26.

DEUS CHARITAS EST. — Syrus, Deus enim charitas est; dat enim causam cur dixerit : « Et nos credidimus charitati, » et cur Deus charitatem habeat « in nobis, » id est, erga nos. Causa enim est, quod Deus sit ipsissima per essentiam charitas, ac proinde credentem, sperantem et amantem se fallere non possit; sed cum sit purus merusque amor, sua omnia totumque se ei communicet et in eum effundat.

Nota : Deus est charitas formalis in se, causalis in nobis, quia scilicet eam causal et producit in nobis; in se autem est formalis charitas duplex : prima, essentialis, quæ communis est toti S. Trinitati; secunda, notionalis, quæ propria est Spiritui Sancto, ut dixi vers. 7 et 8. Audi S. Bernardum, epist. 11 : « Dicitur, ait, recte : Charitas est Deus, et Dei donum. Itaque charitas dat charitatem, substantiam accidentalem. » Hinc infert Basilius, serm. De Institut. Monach. : « Quod si, inquit, ut Joannes ait, Deus charitas est, sine dubio necesse est diabolus odium esse; ut igitur qui charitatem habet, is Deum habet : sic qui odium habet, is diabolus in se ipso nutrit; » et orat. 1 De Amore : « Si Deus est charitas, ipsa invidia demon sit oportet; ut igitur qui charitatem habet, Deum in se manentem habet : sic qui invidiam fovet, dæmonem haud dubie in se ipso nutrit atque alit. » Sic et Nazianzenus in Tetrastichis :

Vinum, inquit, libido, livor, et dæmon præter :
Hos mente privata, quos tenet. His tu præce
Medere fuis lacrymis, jejuniis;
Medela morbis hæc enim certa est meis.

Quæres cur potius dicatur : « Deus est charitas, » quam Deus est sapientia, Deus est potentia, Deus est justitia? Respondeo : Hæc omnia vere dici possunt; melius tamen dicitur : « Deus est charitas, » tum quia S. Joannes proprie agit de charitate; tum quia charitas est nobilissima dos et virtus quæ cæteras omnes transcendit, ac proinde in Deo pariter velut in sui origine est

quod nobilissimum et præstantissimum : nostra enim charitas creata a charitate Dei increata, velut radius a sole effluit et dimanat. Charitas ergo est ordinis divini; est enim participatio Dei in summo gradu, scilicet non naturali, in quo eum participant omnes res naturales; sed supernaturali, qui omnem participationem creaturarum longe superat et transcendit.

Porro, ratio cur Deus per essentiam sit charitas, est quod ipse per essentiam sit purum, merum et summum bonum, cujus natura est esse sui plane pleneque communicativum et diffusivum, ait S. Dionysius, quod proprium est charitatis : Deus enim est mare mellis, puta oceanus bonitatis et charitatis. Deus est quasi ignis semper ardens, omnia accendens et in se transmutans. « Etenim Deus noster ignis consumens est, » Hebr. cap. XII, 29. Audi S. Bernardum, serm. 83 in Cant. : Legi, inquit, quia Deus est charitas, et non quia honor est, vel dignitas, legi; non quia honorem non vult Deus, qui ait : Si ego pater, ubi est honor meus? Verum id pater; sed si sponsum exhibeat, puto quia mutabit vocem, et dicet : Si ego sponsum, ubi est amor meus? Nam et ante ita locutus est : Si ego Dominus, ubi est timor meus? Exigit ergo Deus timere ut Dominus, honorari ut pater, ut sponsum amari. Quid in his præstat, quid eminet? nempe amor. Absque hoc et timor penam habet, et honor non habet gratiam, servilis est timor, quamdiu ab amore non manumittitur. Et qui de amore non venit honor, non honor, sed adulatio est. Et quidem soli Deo honor et gloria, sed horum neutrum acceptabit Deus, si melle amoris condita non fuerint. »

Ergo Deus est charitas, quia charitas est quæ flamma spiritualis omnes inflammans, et quasi lumen ubique resplendens et omnia illuminans. Hinc S. Dionysius, De Divin. Nom., cap. XIV, p. 1, ait « Amorem divinum esse vim motricem et sursum trahentem in Deum, qui solus est ipsum per se pulchrum et bonum. » Item « esse manifestationem Dei per seipsum, et benignum processum eximie illius unionis, et amatoriam motionem, simplicem, per se mobilem, per se innatam, præexistentem in bono, et ex bono in ea que sunt exuberantem, et rursus in bonum revertentem. » Hisce verbis, ait noster Lessius, lib. IX De Divin. Attrib., cap. II et III, significat D. Dionysius, primo, charitatem et amorem ex pulchro et bono tanquam fonte prodire. « Hoc enim ipso quo Deus suum pulchritudinem et excellentiam infinitam intuetur, exoritur in ipso infinitum amoris incendium, quo tantum illam amat, quantum amari digna est, id est, infinitas infinite. Pulchrum enim et bonum cognitum statim amorem accendit : unde infinitum pulchrum et bonum infinite cognitum, infinitum amorem ciebit; infinitum, inquam, tum ardore, tum estimatione, seu, ut Scholastici loquuntur, infinitum intensivo et appetitivo. Secundo, quod propter pulchrum

et bonum extendat se et descendat ad creaturas; nimirum ut illud creaturis communicet, vel totum, vel aliquos ejus radios et adumbrationes pro cuiusque captu et meritis. Quod enim summe amamus, ejus præstantiam et pulchritudinem cupimus omnibus innotescere, et ejus dulcedinem ab omnibus percipi, ut ab omnibus laudetur. Idem facit amor in Deo. *Tertio*, quod creaturas sursum rapiat, et ad pulchrum bonumque convertat. Hoc maxime locum habet in angelis et hominibus; nam cætera divinam bonitatem et pulchritudinem non capiunt, sed in homine trahuntur quodam modo in Deum cætera. tum quia omnes nature gradus sunt in ipso, tum quia cætera omnia propter ipsum. *Quarto*, quod divinus amor sit extaticus, quia amantem extra se trahit in amatum: Deum enim suæ celsitudinis quodam modo facit oblivisci, et inclinat ad humilitatem nostram, totumque in salutis nostræ negotio occupat. Cujus signum incarnatio, prædicatione, miracula, passio, mors, Sacramenta, missio Spiritus Sancti, assidua et admirabilis Ecclesie gubernatio, cura et directio singulorum. Hominem similiter extra se ponit, efficiens ut de se suisque commodis non cogitet, sed solum de Deo et bonis Dei. Unde magnus Dei amator seipsum abnegat, suis cupiditatibus renuntiat, suas utilitates negligit, sui obliviscitur, et totus in eis est que ad Deum pertinent. Est enim cogitatione et affectu totus extra se, et translatus in dilectum. Talis erat S. Ignatius Martyr, qui dicebat: *Ecce ipse crucifigetur*, Amor meus crucifixus est. Talis erat S. Paulus Apostolus: Mihi, inquit, vivere Christus est, et mori lucrum. Hujus illustre exemplum est in sole. Sol enim in rebus corporeis est summum, pulchrum et bonum. Unde recte quodam loco D. Gregorius Nazianzenus: *Ὁ ἥλιος ἐν τοῖς αἰσθητοῦσι ἕτοιμος, ὡς καὶ ἐν τοῖς νοητοῖς ὁ Θεός*, sicut in rebus sensibilibus est sol, ita in intelligibilibus Deus. Ex sole descendit calor ad res inferiores, descendit autem per lucem, et prius res illustrantur, quam calorem concipiant; calore concepto fiunt spirituales, leves, et sursum in cælum voluntur. Sol est symbolum Dei, lux sapientiæ, calor amoris, res terrænæ animarum et spirituum. A Deo descendit amor per sapientiam; prius enim mens illustratur cognitione pulchritudinis et bonitatis divinæ, deinde per cognitionem concipit amorem; amor conceptus efficit animam spirituales, celestem, camque mox sursum trahit et Deo conjungit, illicque soli æterni similem veluti quendam parhelium (qui solis est expressa imago) efficit. »

Idem viderunt Gentiles, sed tenuem per umbram, qui summum deorum fecerunt Cupidinem, Deum amoris, eique supplicem flexere Jovem cæterosque deos. Unde Poeta:

Amor Deum gubernat.
Amoris omne regnum est.

Hinc emblemata Cupidinis est:

Sol calet igne meo, Neptunus flagrat in undis.
Quamvis liber erat, feci servire Tonantem;
Quamvis liber erat, Martem sine Marte subegi.

Hieroglyphicon amoris extat hoc lemmate: « Amor causa omnium, et ad ipsum omnia; » quod nimirum ex amore vero omnes res originem ducant, ipseque primum rerum sit principium. Vide Giraldum in *Syntag. Cupidinis*.

ET QUI MANET IN CHARITATE, IN DEO MANET (et, id est igitur, idecirco; inferitur enim hæc, quasi conclusio ex antecedenti, quod processit, q. d. Deus charitas est; ergo qui manet in charitate, manet in Deo, cum sint unum idemque Deus et charitas), ET DEUS IN EO, — quasi in templo charitatis. Deus enim quasi charitas increata manet in amante quasi in charitate sacra, sed creata; manet, inquam, non tantum per charitatem, sed et per suam essentiam ac substantiam novo quodam modo, ut dixit *l. Petri*, 4. Amans ergo « in Deo manet, » tanquam objectum cognitum et dilectum a Deo, ut vitam æternam et conferat; et « Deus » manet « in eo, » tanquam objectum cognitum et dilectum, quod amans diligat dilectione supernaturali: amor enim est occupatio amantis circa amatum ipsius amati causa. Manet ergo sicut annulus in annulo reciproco: charitas enim est vis unitiva et reciproca, que amantem transformat in amatum, et amatum in amantem. Audi S. Dionysium, cap. IV de *Divin. Nom.*: « Hoc amoris verbum vim habet faciendi unum, et colligandi, præstantique modo res inter se miscendi; » et mox: « Dimovet etiam de statu divinus amor; » et rursus: « Itaque Paulus ille magnus jam divino amore captus, præditusque ejus vi, que hominem statu suo dimovet, divino ore: Vivo autem, inquit, jam non ego, vivit vero in me Christus: ut verus amator, et a mentis, sicut ipse ait, statu divotus, Deo degit, non suam vitam, sed amantis tanquam valde diligendam. » Mox addit Dei erga nos amorem simili modo extra se fieri rerum omnium procreatione, suorumque donorum communicatione et diffusionem: ita tamen ut interim a seipso, puta a Deo, non discedat.

Denique S. Bernardus, lib. V de *Considerat.*, cap. XI, Deum ita definit: « Quid est Deus? voluntas omnipotens, benevolentissima virtus, lumen æternum, incommutabilis ratio, æternæ dulcedo, creans mentes ad se participandum, vivificans ad sentiendum, afficiens ad appetendum, dilatans ad capiendum, justificans ad promerendum, accendens ad zelum, freemdans ad fructum, dirigens ad æquitatem, formans ad benevolentiam, moderans ad sapientiam, roborans ad virtutem, visifans ad consolationem, illuminans ad cognitionem, perpetuus ad immortalitatem, implens ad felicitatem, circumdans ad securitatem. » Idem S. Bernardus, de *Cena Domini*: « Al-

taris Sacramentum, inquit, est amor amorum. »

Hinc amor facit exstasim et excessum amantis a seipso ut illum in amatum transferat, et illi arcissime unit, unumque cum illo efficiat. Sic amor univiv Deum homini, non solum affectu et cura, sed etiam effectu et substantia, unione nimirum hypostatica. Hominem vero unit Deo, ita ut prorsus a seipso deficiens in Deum transeat et veluti colliqueat, nihil amplius cogitans, intelligens aut sentiens præter Deum, nihil aliud appetens aut desiderans, nulla alia re gaudens quam bonis Dei. Qui sic adheret Deo, unus cum eo efficitur spiritus, quia seipsum exiit et Deum induit; quare perinde ac si in divinam naturam transformatus esset, totus cogitatione et affectu est in Deo. Sic omnes Sancti in cælo unum erunt cum Deo. Quod Dominus illis precatur, *Joan.* XVII, quæ omnes agnoscent suum nihilum quod ex se sunt, seque nihil æstimabunt, nisi quatenus sunt Dei, et propter Deum; et hoc modo penitus a seipsis deficient: cur enim hæreat in nihilo? Deinde intellectu et voluntate potentissime rapiuntur in illum, et toti in ipso erunt, et in ipsum veluti liquescent et transformabuntur, nihil aliud sibi sentientes et gustantes quam Deum, nihil aliud æstimantes quam bonum ipsius, perinde ac si ipsi in Deum essent transmutati. Itaque amor est vis unitiva, tum quia ipsum amantem transfert in amatum ut in eo vivat, sentiat, gaudeat; et ipsum illi quodam modo incorporat, ut sit unum cum illo: amans enim quantum in se est, optat a se deficere, et ir amatum veluti « colliquecere, ut unum eum illi, efficiatur; tum quia amante jam in dilectum translato, omne bonum dilecto vult et procurat quantum potest, tanquam sibi ipsi, quia jam unum est cum illo. » Audi S. Augustinum hic, *tract.* 8: « Qui manet in dilectione, in Deo manet, et Deus in eo; vicissim se habitant, quod continet et quod continetur. Habitat in Deo, sed ut contineris; habitat in te Deus, sed ut te contineat ne cadas, ne forte sic te putes domum Dei fieri quomodo domus tua portat carnem tuam. Si subtrahat se domus in qua es, cadis; si autem tu te subtrahas, non cadet. Deus integer est, cum eum deseris; integer, cum ad illum redieris. Tu sanaris, non illi aliquid præstabis; tu mundaris, tu refeceris, tu corrigieris. Ille medicamentum est non sano, regula est pravo, lux est tenebrato, habitatio est deserto: omnia ergo tibi conferantur; » et *tract.* 9: « Sit tibi domus Deus, inquit, esto domus Dei. Mane in Deo, et maneat in te Deus. Manet in te Deus, ut te contineat; manes in Deo, ne cadas; quia sic de charitate dicit Apostolus: Charitas nunquam cadit; quomodo cadit quem continet Deus? »

Hæc de causa, scilicet in symbolum charitatis, Christus instituit, et testamento nobis reliquit seipsum in Eucharistia, ut scilicet non per imaginem, ut voluit heretici, sed realiter, substantia- liter et personaliter maneat in nobis et nos in

ipso, juxta illud Christi: « Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in eo, » *Joan.* cap. vi, 54. Est ergo Eucharistia fomes et follis charitatis, quam tota Epistola commendat S. Joannes; per eam enim fit, ut ait S. Chrysostomus, hom. 43 in *Joan.*, « non solum per dilectionem, sed reipsa in illam carnem convertamur; per ebum id efficitur, quod nobis largitus est. Cum enim suum in nos amorem indicare vellet, per corpus suum se nobiscum commisit, et in unum nobiscum redegit, ut corpus cum capite uniretur; hoc enim amantium maxime est. » Hoc ipsum indicat Leo Pontifex: « Non aliud, inquit, agit participatio corporis et sanguinis Christi, quam ut in id quod sumimus, transeamus. » Denique Cyrillus Hierosolymitanus: « Sic Christophori, inquit, erimus, hoc est, Christum ferentes, cum ejus corpus et sanguinem in membra nostra receperimus, atque ita, ut B. Petrus dicit, divinæ nature consortes efficiemur. » Quocirca S. Irenæus, lib. V, cap. 6, explicans illud *1 Thessal.* v, 23: « Ut integer spiritus vester et anima et corpus conservetur, » assertit perfectum hominem integrari ex corpore, anima et Spiritu Sancto inhabitante per charitatem.

Porro cum ait S. Joannes: « Qui manet in charitate, » tum incretam accipit: de illa enim paulo ante dixit: « Deus est charitas; » tum creatam: qui enim manet in charitate creata, manet quoque in charitate increata, puta in Deo; quia ubi est charitas creata, ibi est et increata, puta Deus, qui creatæ est auctor et conservator. Amans ergo manet in charitate creata, hinc manet pariter in charitate increata, quæ est ipse Deus.

Pulchre S. Bernardus, serm. 74 in *Cantic.*: « Atqui Deum, inquit, et hominem, quia propriis existant et distant voluntatibus et substantiis, longe aliter in se alterutrum manere sentimus, id est, non substantiis confusos, sed voluntatibus consentaneos. Et hæc unio ipsis, communio voluntatum et consensus in charitate. Felix unio si experiaris, nulla si comparaveris. Vox experti: Mihi autem adherere Deo bonum est; bonum plane, si omni ex parte adhaeris. Quis est qui perfecte adheret Deo, nisi qui in Deo manens, tanquam dilectus a Deo, Deus nihilominus in se traxit, vicissim diligendo? » Mox vero de hæc Dei hominiscum unione subjicit: « Ergo cum undique inhærent sibi homo et Deus, inhærent autem undique intima mutuaque dilectione inviscerati alterutrum sibi, per hoc Deum in homine, et hominem in Deo esse hand dubie dixerim. Sed homo quidem, ab æterno in Deo, tanquam ab æterno dilectus, Deus vero in homine ex quo dilectus est. » Idem S. Bernardus citatus hic a Thoma Anglico: « Deus charitas est, inquit, quid ergo charitate melius? Et qui manet in charitate, in Deo manet: quid ergo charitate securus? et Deus in eo, quid ergo charitate jucundus? » Charitas enim se possidentes deificat, facitque quasi deos incarnatos, uti dixi vers. 8. Ve-

rum enim est illud Canonis: « Qui amant, quodam modo in corpore proprio mortui sunt, vivunt vero in alieno. » Voluit ergo Deus per amorem nos reducere ad nostrum principium, unire scilicet suae bonitati et pulchritudini, transformare in seipsum. Hoc fieri non poterat per naturam: invenit igitur modum quo id perficeret per amorem, ut ejus ardore in eo colliquescamus et absorbeamur. » Quo totum divinum est, ait S. Bernardus *De Diligendo Deo*, quod sentitur; sic affici, deificari est. Quomodo stilla aquae modica multo infusa vino deficere a se tota videtur, dum et saporem vini induit et colorem; et quomodo ferrum ignitum et candens igni simillimum fit, pristina propriaque forma exutum; et quomodo solis luce aer in eandem transformatur luminis claritatem, adeo ut non tam illuminatus, quam ipsum lumen esse videatur; sic omnem tunc in sanctis humanam affectionem quodam ineffabili modo necesse erit a semetipsa liquecere, atque in Dei penitus transfundi voluntatem; » nimirum hoc perfecte fiet in celo per gloriam, sed inchoate in terra fit per charitatem et gratiam. Idem, *serm. 83 in Cant.*: « ipse, inquit, meritum, ipse premium sibi est amor; praeter se non requirit causam, non fructum. Fructus ejus, usus ejus. Amo, quia amo; amo, ut amer. Magna res amor, si tamen ad suum recurrat principium, si suae originali redditus, si refusus suo fonti, semper ex eo sumat unde jugiter fluat. Solus est amor ex omnibus animae motibus, sensibus atque affectibus, in quo potest creatura, etsi non ex aequo, respondere auctori, vel de similibus mutuum rependere vicem. » Idem, *De Vita Solitaria*: « Formatio hominis, ait, institutio est moralis; vita ejus, amor Dei. Hunc fides concipit, spes parturit, charitas fornat et vivificat; » et mox: « Amorem ergo Dei in homine ex gratia genitum lactat lectio, meditatio pascat, oratio confortat et illuminat; » et inferius: « In ipso vivimus, movemur et sumus. Et non sicut in aere isto, sic in Domino Deo nostro, sed in ipso vivimus per fidem, movemur per spem, agimur per amorem. Ab ipso enim et per ipsum corditus est rationalis animus, ut ad ipsum sit conversio ejus, ut sit ipse bonum ejus. »

Porro, Deus per charitatem manens in anima fideli, hos in ea producit effectus. *Primo*, eam a terrenis cupiditatibus purificat, ut non nisi coelestia cupiat et sapiat. Ita Josaphat rex conversus a Barlaam tanto amoris igne aestuabat, ut relicto regno, opibus, deliciis, honoribus, in solitudine secedens exclamaret: « Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te, Deus. Adhaesit anima mea post te, o Christe; suscipiat me dextera tua. » *Damasceus, Histol.* cap. xxxvii.

Secundo, omnes potentias, sensus, affectus, amores, operationes, cogitationes, intentiones trahit in Deum, ut non nisi Deum cogitet, intendat, suspiret, juxta illud S. Basilii: « Jugem tibi

imprime memoriam Dei, quasi indelebile signum. » Quid enim extra quaerat, qui Deum intra se habet? Deo enim, id est, abyso omnis boni se immergit. Et illud S. Pauli: « Sive manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite, *I Cor. x, 31*. Itaque amans perfecte Deum non comedit ut satisfaciatur gula, sed ut placeat Deo, ut scilicet sano vegetoque corpore et animo, melius possit servire Deo. Idem dicas de somno, studio caeterisque omnibus. Amor enim est vinculum quod acerrime amantem vincit amato. « Neque enim praesentior spiritus noster est ubi amat, quam ubi animat, » ait S. Bernardus *De Praecept. et Disp.* Imo cum in amoris fornice unus amantium animus conflatus et duobus videatur, alterum alterius dimidium esse necesse est, juxta illud: « O anima dimidium meae. » Num, ut docet Aristoteles, *IX Ethic.*, cap. iv: « Amicus est alter ego. » Sic primorum fidelium amantium erat « cor unum et anima una, » *Act. cap. iv*. Semet anima Jacobi pendebat ex anima Benjamin filii unico dilecti, *Genes. xlii, 20*. « Et anima Jonathae conglutinata est animae David, et dilexit eum Jonathas quasi animam suam, » *I Regum xviii, 1*. Animae ergo fibula est amor.

Tertio, facit ut anima optet pro Deo dilecto suo magna et heroica agere, multaque pati, et Christo crucifixo assimilari. Ita Spensa in *Canticis* dicens: « Dilectus meus mihi et ego illi, » dixit pariter: « Fasciulus myrrhae dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur, » *Cant. cap. i, 13*. Quae verba explicans S. Bernardus *serm. 43*: « Myrrha, ait, amara res, dura et aspera tribulationem significat. Ea sibi dilecti causa imminere prospiciens gratulabunda id loquitur, confidens se omnia viriliter subituram. Ibat, inquit, gaudentes discipuli a conspectu concilii, quoniam digni habitus sunt pro nomine Jesu contumelliam pati. Propterea denique non facsem, sed fasciolum dilectum dicit, quod leve praeter amorem ipsius ducat, quidquid laboris imminet et doloris. Bene fasciulus, quia parvulus natus est nobis. Bene fasciulus, quia non sunt condigne passionis hujus temporis ad futuram gloriam, quae revelabitur in nobis. Id enim, inquit, quod in presenti est momentaneum et leve tribulationis nostrae, supra modum in sublimitate aeternum pondus gloriae operatur in nobis. Erit ergo quandoque nobis ingens cumulus gloriae, qui modo est fasciulus myrrhae. An non fasciulus, cujus jugum suave est, et onus leve? Non quia leve in se: nec enim levis passionis asperitas, mortis amaritudo, sed levis tamen amanti. Et ideo non ait tantum: Fasciulus myrrhae dilectus meus; sed mihi, inquit, quae diligo, fasciulus est. Unde et dilectum nominat, monstrans dilectionis vim omnium amaritudinum superare molestiam, et quia fortis est ut mors dilectio ejus, » nimirum,

Est amor aeternus, nullisque domabilis unis.

Quarto, facit ut anima in dies creseat in amore; o

Dens enim est quasi flamma jugiter accendens et inflammans animam, donec eam totam amore incendat. Tradunt, vel fabulantur potius, salamandram igne pasci, ideoque esse symbolum amantis, qui amoris igne pascitur. Ita eo pascabatur S. Franciscus dicens:

Uti amor, me torquet amor, sum factus amoris
Alter amor; nostri est victor amoris amor.

Audi S. Bonaventuram charitatem S. Francisci enarrantem, lib. I *Vita ejus*, cap. ix: « Totus, inquit, quasi quidam carbo ignitus divini amoris flamma videbatur absorptus. Subito enim ad auditum amoris Domini excitabatur, afflictebatur, inflammabatur, quasi plectro vocis extrinsecae chorda cordis interior tangeretur; » et mox: « Contuebatur in pulchris pulcherrimum, et per impressa rebus vestigia prosequabatur ubique dilectum, de omnibus sibi scalam faciens, per quam conscenderet ad apprehendendum eum qui est desiderabilis totus. Inaudite namque devotionis affectu fontalem illam bonitatem in creaturis singulis, tanquam in rivulis degustabat. » Et inferius: « Flagrabat erga Sacramentum Domini corporis fervore omnium medullarum, stupore admirans permixtissimo illam charissimam dignationem et dignatissimam charitatem; saepe communicebat, et quasi spiritu ebrius, in mentis ut plurimum rapiebat excessum. » Et cap. xiii, agens de sacris ejus *stigmatibus*: « Exceverat, ait, in eo insuper amoris incendium boni Jesu in lampades ignis atque flammarum. Cum igitur Seraphicis desideriorum ardoribus ageretur in Deum, et compassiva dulcedine in eum transformaretur, qui ex charitate nimia voluit crucifigi, vidit Seraph unum sex alas habentem tam ignitas, quam splendidas; apparuit inter alas effigies hominis crucifixi: intellexit ex hoc se non per martyrium carnis, sed per incendium mentis totum in Christi crucifixi similitudinem transformandum; disparsit igitur visio mirabilem in corde ipsius reliquit ardorem, sed et amor non minus mirabilem signorum impressit effigiem. »

Quinto, facit ut anima amore Dei accensa, eodem alioque, totumque mundum accendere sataget, iuxta S. Pauli, dicens: « Caritas Christi urget nos, etc. Pro Christo ergo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos. Obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo, » *I Cor. v, 14* et *20*. Ita B. Jacobonus charitate ardens, audiens peccatum aliquod quo Deus offendebatur, mire cruciabatur, ideoque jugiter flebat. Rogatus cur? Respondit: « Quia amor non amatur. » Idem dicebat beatitudinem hujus *vivi* in eo consistere, ut quis cum Deo vel de Deo assidue tractet. Ita habet ejus *Vita*. In amantibus enim Deus quasi sol animam vultumque occupat, ac radios sapientiae virtutis et ardoris per eos in alios spargit, idque velociter et ardentem. Amor enim est ardens et alatus; nullus in amore morae. « Nihil enim aliud

est amor, quam vehemens in bono voluntas, ait S. Bernardus *De Natura divini amoris*, cap. ii: qui ergo non zelat, non amat. »

Sexto, facit ut anima amans Deum per amorem et confidentiam ipsi quasi dominetur, et ab eo impetret omnia quae petit, itaque fiat quasi omnipotens, uti Jacob luctans cum angelo Dei vicario, illi praevaleuit, indeque vocatus est Israel, id est, dominans Deo, *Genes. xxxii, 28*. Hinc illud paradoxum: « Fidelis totus mundus divitarum est. » Et: « Fidelis mundi est dominus. » Unde S. Franciscus: « Fuge, inquit, creaturas, si vis habere creaturas; » fugiendo enim ad Creatorem per amorem dominaberis illi, et per illum omni creaturae, quibus dominatur Creator. Sic S. Franciscus fugiendo mundum, et sequendo Deum, totum post se traxit mundum.

Septimo, Deus animam amantem sibi amica et assimilat in moribus et virtutibus divinis, adeoque secretorum suorum consciam facit: unde subinde ei revelat arcana cordium, res absentes et futuras, ut fecit Prophetae et Apostolis, juxta illud: « Jam non dicam vos servos, quia servus nescit quid faciat dominus ejus; vos autem dixi amicos, quia omnia quaecumque audivi a Patre meo, nota feci vobis, » *Joann. xv, 14*.

Octavo, eam tranquillat, serenat, illustrat, ut imperturbabilis, laeta, hilaris tam in adversis quam prosperis jugiter exultet Deo, eique gratias agat, laudet et benedicat, canens cum Psalme: « In pace in idipsum dormiam et requiescam, » *Psal. iv, 9*. « Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo, » *Psal. xxxiii, 1*; et cum S. Job cap. i, vers. 21: « Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum. » Atque hac ratione videtur sanctus esse homo coelestis, et angelus terrestris, ac inchoare beatitudinem paradisi; vivit enim continuo in amore, jubilo et laude Dei, dicitque: « Quoties suspiro et respiro, ad te suspiro, o Deus meus! »

Denique amor hic in Sanctis eximius ita crescit, ut languorem, et subinde mortem inducat, juxta illud Spense *Cantic. ii, 5*: « Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore languo. Læva ejus sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me; » et cap. v, vers. 8: « Adjuvo vos, filiae Jerusalem, si invenieris dilectum meum, ut nuntiatis ei quia amore languo. » Ita B. Virgo non ex morbo, sed ex amore et desiderio fruendi Christo filio suo, languens et anhelans ad eum, animam in manus ejus expiravit, uti docent Franciscus Suarez, Canisius et alii. Vide S. Bernardum, *De Diligendo Deo*, et *De Amore Dei*, et *De Natura ac dignitate divini amoris*, ubi sic oritur: « Ars est artium ars amoris. » Et lib. *De Consensio*, ubi post initium sic loquitur: « Qui evagationes mentis in unum colligit, et omnes cordis motus in uno aeternitatis desiderio figit; profecto jam ad cor suum rediit, jam ibi libenter immoratur ac

mirabiliter delectatur; et cum ipsum præ gaudio capere non possit, supra seipsum ducitur, et per excessum mentis in summa elevatur; atque ita per semetipsum per cogitationem sui ascendit ad cogitationem Dei, ut discat eum solum indeficienter cogitare, et in eo delectabiliter requiescere, cum amor Christi totum absorbit affectum hominis, ut negligens et immemor sui, nisi solum Jesum Christum, et ea quæ sunt Jesu Christi, sentiat: tunc demum, ut arbitror, perfecta est in eo charitas. Ille itaque sic perfectus est: non est onerosa ei paupertas, iste non sentit injurias, ridet opprobria, contemnit damna, mortem lacrum deputat, imo nec mori se putat, cum magis de morte ad vitam se transire sciat. » Et inferius: « Qui sic in amore Dei jugiter delectatur, frequenter mentis excessus patitur, frequenter ab omnibus presentibus et terrenis raptus coram Deo presentatur; et cum pulchritudinem considerat, et magnitudinem suscipit, attonitus in ejus admirationem penditur, miratur regis gloriam, regni magnificentiam, supernæ civitatis nobilitatem. Et cum felicitatem contempletur, gloria decorum, Dei bonitatem, internæ suavitatis dulcedinem, et æternæ quietis tranquillitatem, meditat Patris potentiam, Filii sapientiam, Spiritus Sancti benignitatem, et angelicæ creature beatitudinem; delectatur de Deo in Deum, dum ejus pietatem miratur et decorem contempletur. O quam jucundum, si non esset tam modicum! Raptim raptur, sola celestia contempletur, contemplando jucundatur, » etc.

17. IN HOC PERFECTA EST CHARITAS DEI NOBISCUM, UT FIDUCIAM (πίστιν) id est fiduciam, securitatem, libertatem, audaciam loquendi HABEAMUS IN DIE JUDICII. — *Primo*, « in hoc, » id est, hoc fine et fructu, q. d. Perfecta charitas parit hunc finem et fructum, scilicet fiduciam in die judicii, tum particularis, tum universalis. Hinc justi desiderant adventum Domini, cupiuntque cum Paulo dissolvi, et esse cum Christo, et ut ait hic S. Augustinus: « Cum patientia vivunt, et delectabiliter moriuntur. » Descendit Joannes a charitate ad ejus fructus, eosque tres recenset: primus est fiducia, puta fidenter vivere et mori; secundus est, quod amantem faciat timoris expertem; tertius, quod omnia quæ postulat a Deo, impetret.

Secundo et nervosus, q. d. « In hoc, » id est, ad hoc Deus nos ita amavit amatque, et nos vicissim ejus charitate et gratia illi, cum plene et perfecte redamamus, itaque manemus in eo, sicut ille manet in nobis: ad hoc, inquam, ut examinandi a Christo iudice in die judicii de charitate fidenter respondeamus, nos toto corde amasse ipsum, non mundum, ideoque oculo et felicitati ab eo adiudicemur. Nam, ut ait S. Augustinus, Prefat. in *Psalm. xxxi*: « Quomodo mala conscientia tota in desperatione est, sic bona conscientia tota in spe. »

Tertio, alii, q. d. « In hoc, » id est, in hoc signo

cognoscimus perfectam nos habere charitatem, si nimirum, abjecta formidine, extremi iudicii diem magna spe et confidentia præstolemur. Ita S. Augustinus: « Quisquis, ait, fiduciam habet in die judicii, perfecta est in illo charitas. » Unde concludit: « Ergo, fratres, date operam, intus agite vobiscum ut desideretis diem iudicii, aliter non probatur perfecta charitas, nisi cum ceperit ille dies desiderari. Ille autem eum desiderat, qui fiduciam habet in illo; ille autem fiduciam habet in illo, cujus conscientia non trepidat in charitate perfecta atque sincera (1). »

QUIA SICUT ILLE EST, ET NOS SUMUS IN HOC MUNDO. — Quis ille? *Primo*, « ille, » scilicet Deus, quem paulo ante nominavit, q. d. Ideo fiduciam habebimus in die judicii, quia in charitate sumus, et vivimus in hoc mundo in ea perfecti, adeo ut etiam diligamus inimicos, sicut Deus in eadem perfectus est, dum solem suum beneficium oriri facit super bonos et malos, et pluit super injustos æquæ et justos. Ita S. Augustinus, Beda, Hugo, Lyranus et Dionysius.

Secundo et profundus, « ille, » scilicet Christus, quem quasi amore meum mente et ore semper gero. Hac de causa enim S. Joannes cum dicit, « ille est, » intelligit Christum, ut dixi cap. III, vers. 3 et 5. Porro Christus « est, » id est, « fuit in mundo » hoc, ut veritè Syrus; et etiam nunc « est » per meritum, providentiam, charitatem et familiaritatem, quia habitat in mentibus Sanctorum charitate præditorum. Sensus ergo est, q. d. Sicut ille, scilicet Christus, in mundo immaculate sancteque vixit, et charitate Dei nostri plenus ac mundo mortuus fuit et est, itemque manet in nobis: ita et nos illum imitantes in hoc mundo immaculate vivere satagimus, imo quasi mortui mundo Christique mortificationem jugiter cum Paulo in corpore nostro circumferentes, saneti, et charitate etiam erga inimicos pleni sumus, et manemus in ipso; ideoque fiduciam habemus nos in die judicii non confundendos fore, sed glorificandos, quia illum diem semper habemus præ oculis, ad eumque per opera charitatis et omnimode sanctitatis nos quotidie disponimus, imo ad eum anhelamus, scientes nos hic peregrinos esse, et unius diei hospites, juxta illud vers. 3: « Omnis qui habet hanc spem, in eo sanctificat se, sicut et ille sanctus est. » Ita Oecumenius et Gagneus.

18. TIMOR NON EST IN (id est cum) CHARITATE SED PERFECTA (S. Augustinus legit, consummata, CHARITAS FORAS MITTIT TIMOREM. — A fiducia quam parit charitas, transit ad fugam timoris, quam parit fiducia, et consequenter charitas. S. Augustinus, lib. LXXXIII, Quæst. XXXVI: « Charitatis

(1) Vers. 17: Ex hoc intelligimus amorem nostrum perfectum, seu sincerum esse, adeo ut etiam cum bona fiducia in illo die iudicii apparere possimus, si sicut ille (Deus) animatus est (erga nos homines), ita et nos in hoc mundo simus animati (erga alios). Ita Althili.

venenum, inquit, est spes adipiscendorum aut retinendorum temporalium; nutrimentum ejus est, imminutio cupiditatis; perfectio, nulla cupiditas; signum profectus ejus, imminutio timoris; signum perfectionis ejus, nullus timor. »

Quæres: Quis hic timor, quem pellit perfecta charitas? Responso est multiplex; est enim generalis et illimitata S. Joannis sententia, unde ad quoslibet timores extendi potest, q. d. Charitas nihil omnino timet, est expertis timoris, libera, leta, animosa et liberalis. Itaque primo, Vatablus: Timor, ait, hic pro desperatione et consternata conscientia sumitur; illo enim peccatores timent se damnatum iri, et de sua salute desperant. Opponit enim S. Joannes timorem quasi diffidentiam fiduciam in die judicii: hanc enim fiduciam parit charitas, sicut peccatum parit diffidentiam et desperationem.

Secundo, timor hic est quo anguntur recens conversi, quoque eos memoria præteritorum peccatorum vexat et cruciat, ne forte non sint eis plene condonata, juxta illud: « De propitiato peccato noli esse sine metu, » *Eccl. v. 3*.

Tertio, timor hic est servilis, quo servi et imperfecti metu pœnæ, non amore justitiæ, faciunt mandata Domini; hunc enim pellit pura, sincera et liberalis charitas, cum amore Dei facti ejus jussa. Ille timor, ait hic S. Augustinus, inducit charitatem, sicut seta inducit filum sutoris. Unde de eo ait *Eccl. i. 28*: « Qui sine timore est, non poterit justificari. » Nam timor castus et filialis manet cum charitate, et quantum hæc crescit, tantum et ille; quo enim quis perfectior et sanctior est, eo magis filiali amore et timore timet et reveretur Deum, cavetque ne vel in minimo eum offendat. Hic enim timor est actus amoris, imo ipse timor est amor; quia enim amat, hinc timet displicere amato. Hoc timore jubentur omnes Sancti timere Deum, *Psalm. xxxiii. 10*; nam hic timor permanet in sæculum sæculi, *Psalm. xviii. 10*.

Quarto, timor hic accipi potest mundanus, quo vis timet parentes, cognatos, etc., ideoque ne eos offendat, violat præcepta Dei; hunc pellit charitas. Ili sunt timidi, quorum pars est in stagno ardenti, igne et sulphure, *Apoc. xxi. 8*; de hoc mundano timore hunc locum accipit Tertullianus in *Scorpiano*, cap. XII.

Quinto, timor hic accipi potest pro anxietate et metu, quo scrupulosi et anxii formidolose metunt ne in suis scrupulis offendant Deum. Scrupulos enim pellit perfecta charitas; hæc enim non est scrupulosa, sed libera, audax et magnanima, juxta illud *Rom. vii. 15*: « Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba, Pater. »

Sexto, timor hic accipi potest pœnæ et damnationis; hunc enim fugat charitas. « Sancti enim solliciti sunt de præmio, non adeo formidantes de supplicio, » ait Prosper, *epist. ad Deme-*

tradem. Ille noster Lessius narranti quemdam virum gravem optare Purgatorium subire usque ad diem iudicii, ut eo sibi asscuraret æternam salutem, respondit, « spem Christianam majorem esse debere, quam ut certitudinem cœlestis gloriae tam longis Purgatorii penis redimat. » Semper tamen Sancti in hac vita habent spem mixtam timore, si non actuali, certe potentiali; quia non sunt certi de sua salute, ut dixi vers. 13. Ita in morte timebant S. Hilarion, Arsenius et alii. Rursus Sancti timent, cum se et suam imbecillitatem considerant; confidunt vero, cum Dei in se amorem et fidelitatem intuentur.

Septimo, timor hic accipi potest persecutorum, damnorum, infamie, difficultatum, quæ occurrunt in heroicis charitatis operibus; hæc populi Magdalena ardens amore Christi, cum eum sepultum inter milites intrepida requisivit; dilige ea canit Ecclesia: « Pellit timorem charitas, » juxta illud Christi: « Nolite timere eos qui occidunt corpus, » *Matth. x. 28*; et illud S. Petri, *epist. I, cap. iii, vers. 14*: « Timorem eorum ne timeatis. » Sic Martyres non timebant tyrannos et tormenta, sed his exultabant, illis insultabant, ut Laurentius Valerianus, Vincentius Daciano, Sebastianus Diocetiano. Multi non audent dare elemosynas, quia timent pauperetatem, senium, casus sinistros; hunc timorem pellit perfecta charitas: nam, ut ait Tobias, cap. IV, vers. 12: « Fiducia magna erit coram Deo elemosyna omnibus facientibus eam. » Hinc S. Maximus in *serm. 100*, fideles infirmos ponit timentes, medios proficientes, summos perfectos.

Octavo, timor hic accipi potest initialis, quo quis ita timet culpam, ut etiam timeat penam; hunc pellit charitas, sed duntaxat ex parte posteriori, quia charitas perfecta timet et horret culpam, non penam.

Hos omnes timores vincit perfecta charitas, sed præsertim servilem et initialem, quo timide, pusillanimitè et diffidentè timeamus Deum, Dei que judicium et vindictam; hic enim oritur ex amore sui, quem vincit et pellit amor Dei. Et de servili loquitur S. Joannem censet S. Augustinus, Beda, Oecumenius et alii; et Diadochus, cap. XVI *De Perfectis spirit.*, ait timorem purgantem, qui est timor ponarum, consistere cum medioeri charitate, sed pelli a perfecta. Hæc enim considerat Deum non ut iudicem et vindicem, sed ut patrem et sponsum. Sicut ergo Sara sponsa Abraham eiecit servam Agar, ita charitas pellit timorem servilem: de quo vide Origenem, homil. 7 in *Genes.*, et Cassianum, *Collat. XI, cap. xiii*, S. Augustinum hic et D. Thomam II, *Quæst. XIX, art. 6 et 10*. Opposit ita quo S. Joannes timorem fiduciam fidelitatis et gloriae æternæ, quam parit charitas; per timorem ergo accipit diffidentiam, anxietatem et metum pœnæ: hisce enim opponitur fiducia quasi contrarium contrario. Timor autem non sunt timor et amor, æque ac fiducia et diffidentia; timor enim

animura stringit et cruciat, amor dilatat et exhilarat. Hinc amor parit fiduciam, securitatem, audaciam; timor vero parit diffidentiam, trepidationem, pavorem.

Nota : Communiter initium justificationis in peccatore incipit a timore pœnarum et gehennæ, quo percussus a Deo incipit cogitare de sua salute, et disponere se ad penitentiam, uti docet Concilium Tridentinum, sess. VI, cap. vi. Justificatus deinde sensim minuit hunc timorem. Unde S. Augustinus hic : « Quantum, inquit, illa (charitas) crescit, tantum ille (timor) decrescit, et quantum illa fit interior, tantum timor pellitur foras; major charitas, minor timor; minor charitas, major timor; si autem nullus timor, non est qua iniret charitas. » Id vero mox apto exemplo confirmat : « Sicut videmus (ait) per setam introduci linum, quando aliquis sulfur; seta prius intrat, sed nisi exeat non succedit linum : sic timor primo occupat mentem, non autem ibi remanet timor, quia ideo intravit ut introduceret charitatem; » et rursus : « Timor stimulat, sed charitas sanat quod vulnerat timor, etc. Opus est ergo ut iniret timor primo, per quem venit charitas : timor, medicamentum; charitas, sanitas. » Idem, serm. 3 *De Verbis Apostoli* : « Timor, ait, servus est charitatis; » et serm. 18 *De Verbis Apost.* : « Timor est custos et pædagogus legis, donec veniat charitas. » Et S. Basilius, hom. 8 in *Psalm. XXXII* : « Necessario, ait, velut introductorius ad pietatem timor assumitur, dilectio vero deinceps succedens a timore scientie adoptatos perficit. » Audi S. Bernardum, serm. 51 in *Canticis* : « Ceterum, si paulatim per incrementum gratiæ coperit deficere timor, et proficere spes, cum demum ad hoc ventum fuerit, ut totis viribus exurgens charitas in adjutorium spei foras mittat timorem, nonne ejusmodi anima singulariter in spe constituta videbitur, ac proinde etiam in pace in idipsum dormire jam et requiescere? Si dormiatis (inquit) inter medios clericos, pennæ columbæ deargentatæ. Quod propterea dictum puto, quoniam est locus inter timorem et securitatem tanquam inter levam et dexteram, media videlicet spes in qua mens et conscientia, molli nimirum supposito charitatis strato, suavissime requiescit. »

Denique S. Augustinus, lib. XIV *De Civit.*, cap. IX, et serm. 214 *De Temp.*, hæc accipit de gloria cœlesti; ibi enim securitas charitatis excludit omnem timorem : « Per bonam vitam, inquit, bona conscientia comparatur, ut per bonam conscientiam nulla pena timeatur. Quapropter discat timere, qui non vult timere. Discat ad tempus esse sollicitus, qui semper vult esse securus; » et inferius : « Tanto minor fit timor, quanto patria quo tendimus propior. Major enim timor debet esse peregrinantium, minor propinquantium, nullus pervenientium. Sic et timor perducit ad charitatem, et perfecta charitas foras mittit timorem. » Verum hic sensus est analogicus; ad litteram

enim S. Joannes asserit perfectos In charitate pelle timorem in hac vita. Ita S. Antonius eum pellebat, dum dicebat : « Ego Deum jam non timeo, sed amo; quia perfecta charitas foras mittit timorem, » uti refertur in *Vitis Patrum*, lib. V, libello 17, tractat. *De Charitate*, num. 1. Et S. Ignatius, fundator Societatis nostræ, dicitabat, si sibi a Deo proponeretur optio vel moriendi, et certo eundi in cœlum, vel vivendi et augendi Dei gloriam, sed cum incertitudine et dubio salutis, se hoc posterius electurum : Quia, inquit, si ego Deum ita amo, ut amore ejus periculo salutis me exponam, utique ipse qui amorem meum longe superat, nec eo se vinci patitur, periculum hoc omne in se suscipiet, illudque mihi assecurabit. Idem dicant et faciant qui a Deo vocantur ad vitam activam et apostolatam, in qua varia occurrunt salutis pericula; sequantur, inquam, hæc Dei vocationem, quasi stellam cœlestem, scientique eam sibi fore rectam viam in cœlum, imo securiorem vita abstracta et contemplativa. Ita S. Salvius jam defunctus, et cœlum ingressurus audivit vocem : « Revertatur ad corpus, adhuc Ecclesiæ meæ est necessarius; » cumque ille ingeniosè responderet : « Domine, si revertar, exponam periculum, et forte nunquam huc redibo; » audivit : « Vade, ego ero custos tuus, teque secure huc reducam, » uti narrat Gregorius Turonensis, lib. VII *Histor.*, cap. I.

QUONIAM TIMOR PœNAM HABET. — Vulgo enim dicitur : « Pejor est bello timor ipse belli; » timor enim magis affligit, quam res que timetur. Pro pœnam græce est *κόλασις*. S. Augustinus vertit, *tormentum*; Figurina et Pagninus, *cruciatum*; Tertullianus, lib. *De Fuga*, IX, *supplicamentum*, id est supplicium; Syrus, *timor in perturbatione est*. Sensus est, *q. d.* Timor parit cruciatum animi, quo se ille cruciat, dum cogitat et timet sibi impendens malum et pœnam. Atqui charitas non habet pœnam et cruciatum, sed lætitiæ et voluptatem. Ubi enim est amor, ibi non est labor, sed sapor, ait S. Bernardus. Ergo charitas excludit timorem; timor enim aretat et affligit, charitas vero dilatat et lætificat cor. Unde conclusionem hanc elicit, subditque Joannes dicens : « Qui autem (ergo) timet, non est perfectus in charitate. » Græcum enim *δέ*, id est *autem*, non tantum copulative, sed et *adversative*, id est ratiocinative et circumscriptive sumitur, ait Gaza, lib. II.

19. NOS ERGO DILIGAMUS DEUM, QUONIAM DEUS PRIOR DILEXIT NOS. — Est conclusio, qua repetit et inculcat studium charitatis, ex eo, quod Deus prior nos dilexerit, et diligendo dilectionem nobis inspiravit, sui que dilectores effecerit, ait S. Augustinus, lib. *De Gratia Christi*, cap. XXV. Vide eundem in *Soliloq.*, cap. XIX, pie cum Deo prius amante dissuavientem.

20. SI QUIS DIXERIT, QUONIAM DILIGO DEUM, ET FRATREM SUUM ODERIT, MENDAX EST, — quia charitas Dei se extendit ad charitatem proximi, qui est

Imago Dei, eamque continet et complectitur. Id probat duobus argumentis. Prius est :

QUI ENIM NON DILIGIT FRATREM SUUM QUEM VIDET (id est *ὁμοῦ* in præterito, id est *vidit*, et assidue videt), DEUM QUEM NON VIDET, QUOMODO POTEST DILIGERE? — Quia natura comparatum est, ut amor et affectus rapiatur in sensibilia quæ videmus; oculi enim sunt in amore duces. Nam, ut ait S. Gregorius, hom. 11 in *Evang.* : « Ex his quæ animus novit, surgit ad incognita quæ non novit, ut per hoc quod scit notum diligere, discat et incognita amare. »

21. ET HOC MANDATUM HABEMUS A DEO, UT QUI DILIGIT DEUM, DILIGAT ET FRATREM SUUM. — Nam, ut ait S. Augustinus : « Si frater est, et eum non diligis, quomodo Deum diligis, ejus mandatum contemnis? » Vide S. Gregorium, lib. X *Moral.*, VI, ubi actus dilectionis quos proximo impendere debemus, fuse enarrat. Et S. Augustinus, *De Discipl. Christ.*, cap. II et III : « O pie Omnia, ait, quid tibi ego sum, ut amari jubeas te a me? et minaris mihi ingentes miseras; irasceris, si non faciam; multa promittis, si faciam. Et quid, amor meus, quid delectaris in eo? Quis Rex dicit servo : Simus amici, et dabo tibi unam provinciam? »

CAPUT QUINTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

ergit commendare fidem et amorem erga Deum et Christum incarnatum, ejusque sex effectus et fructus assignat. Primus est, natiuitas divina, vers. 1. Secundus, victoria mundi, vers. 4. Tertius est, testimonium Dei, vers. 7 et 10. Quartus est, vita æterna, vers. 11. Quintus est, fiducia impetrandi quilibet a Deo, dummodo non oret pro reuia peccati ad mortem, vers. 14. Sextus est impeccabilitas, hoc est, preservatio a peccato et a diabolo, vers. 18. Est ergo hoc caput quasi conclusio Epistolæ in qua repetit, inculcat et confirmat jam dicta, uti Rhetores facere solent in Epilogo. Pleraque ergo sententiæ hujus capituli in præcedentibus jam explicatæ sunt. Quare ne dicta iterem, eo remittam.

1. Omnis qui credit, quoniam Jesus est Christus, ex Deo natus est. Et omnis qui diligit eum qui genuit, diligit et eum qui natus est ex eo. 2. In hoc cognoscimus quoniam diligimus natos Dei, cum Deum diligamus et mandata ejus faciamus. 3. Hæc est enim charitas Dei, ut mandata ejus custodiamus, et mandata ejus gravia non sunt. 4. Quoniam omne quod natum est ex Deo, vincit mundum; et hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides nostra. 5. Quis est, qui vincit mundum, nisi qui credit quoniam Jesus est Filius Dei? 6. Hic est, qui venit per aquam et sanguinem, Jesus Christus; non in aqua solum, sed in aqua et sanguine. Et spiritus est, qui testificatur quoniam Christus est veritas. 7. Quoniam tres sunt qui testimonium dant in cœlo : Pater, Verbum et Spiritus Sanctus; et hi tres unum sunt. 8. Et tres sunt, qui testimonium dant in terra : Spiritus, et aqua, et sanguis; et hi tres unum sunt. 9. Si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei majus est; quoniam hoc est testimonium Dei, quod majus est, quoniam testificatus est Deus de Filio suo. 10. Qui credit in Filium Dei, habet testimonium Dei in se. Qui non credit Filio suo, mendacem facit eum, quia non credit in testimonium quod testificatus est Deus de Filio suo. 11. Et hoc est testimonium, quoniam vitam æternam dedit nobis Deus. Et vitam non habet. 12. Qui habet Filium, habet vitam : qui non habet Filium, hæc vita in Filio ejus est. 13. Qui habet Filium, habet vitam : qui non habet Filium, vitam non habet. 14. Et hæc est fiducia, quam habemus ad eum, quia creditis in nomine Filii Dei. 15. Et scimus quia audit nos quidemque petierimus secundum voluntatem ejus, audit nos. 16. Qui scimus quia audit nos quidemque petierimus : scimus quoniam habemus petitiones quas postulamus ab eo. 17. Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petet, et dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem : non pro illo dico ut roget quis. 18. Omnis iniquitas, peccatum est; et est peccatum ad mortem. 19. Scimus quia omnis qui natus est ex Deo, non peccat, sed generatio Dei conservat eum, et malignus non tangit